

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№11

2025
noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

*Elektron nashr, 789 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUV VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimatom Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING "DRAYVER" SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиёв Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG'UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	

TURISTIK KORXONALARDA BREND CAPITALINI BAHOLASH	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdisalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISK LARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	

TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoeva Mehriqo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA Budget-SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASSTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	

IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLİYAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLISH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M.Mirsadikov, M.Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safojev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSIYA QILISH YO'LLARI	385
Boyutrayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyasovich	
MOLIYAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
O'ZBEKISTON O'RMON XO'JALIGIDA INNOVASION MOLİYALASHTIRISH: NORMATIV TAYANCH, BOZOR INSTRUMENTLARI VA EKOTIZIM XIZMATLARI	420
Mamatqulova Muxlisaxon Mamirjanovna	
SERVIS IQTISODIYOTIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLARI TRANSFORMATSIYASINI TADBIQ QILISHGA METODOLOGIK YONDASHUV	425
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	431
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОГО» ФИНАНСИРОВАНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ	436
Мирдовидов Бахтиер Кобилович	
MILLIY IQTISODIYOT UCHUN INVESTITSIYA RESURSI SIFATIDA UY XO'JALIKLARI JAMG'ARMALARINI RIVOJLANTIRISH	443
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARI HIMOYA VOSITALARINI SUN'IY INTELLEKT BILAN INTEGRATSIYALASH MUAMMOLARI	448
Bozorov Suhrobjon Mumin o'g'li	

SANOAT KORXONALARIDA KPI TIZIMINI JORIY QILISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	453
Tursunov Orifali Samandarovich	
IQTISODIY BARQARORLIKGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	457
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	463
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
YUQORI SAMARALI PAXTA TOZALAGICHDA MAYDA IFLOSLIKLARNI AJRATISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING OPTIMAL PARAMETRLARINI MATEMATIK MODELASHTIRISH ASOSIDA ANIQLASH.....	471
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
MAHSULOTLAR RAQAMLI PASPORTI EKOTIZIMI VA UNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	478
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ МОЮЩИХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА НАТУРАЛЬНЫХ ШЕРСТЯНЫХ ВОЛОКОН.....	484
Собиров ДаниёрХолмуродович	
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	490
Киличева Феруза Бешимовна	
KICHIK BIZNESNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA SAMARALI OMILLARDAN FOYDALANISH NAZARIYASI	495
Imomnazarov Xurshid Ozodbekovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI BAHOLASH INDIKATORLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	499
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOXASIGA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMINI TA'SIRI.....	504
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	508
Shernayev Akbar Aqmirzayevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI	514
Adilov Mirkomil Miralimovich	
IDORALARARO INTEGRATSIYANING NAZARIY MODELLARI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI	520
Ashirov Jamolbek Shuxrat o'g'li	
MO'RT MATERIALLARNI MEXANIK KESIB ISHLOV BERISHDA ASBOB YUZASIDA KUZATILADIGAN YEYILISH	526
Allanazarov Akmal Abdulxaqovich, Axmedov Azamat Xaitovich, Shakirov Shuhrat Musayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	530
Lukmanov Kahramon Abdurahmanovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	534
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
KICHIK BIZNESNI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	540
Norqobilova Nargiza Abdigodirovna	

PNEVMOTRANSPORT TIZIMIDAGI PNEVMOQUVUR TIRSAK MATERIALINI YAXSHILASH ORQALI PAXTA SIFATIGA TA'SIRINI O'RGANISH	546
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING EKOLOGIK AKTIVLARINI HISOBGA OLISH	549
Mirzayev Komiljon Abdullajonovich	
DEHQON XO'JALIKLARIDA YER RESURLARIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK XAVFSIZLIGI VA UNING BAHOLASH USULLARI.....	553
Axmatov Abutolibxon Ochilxon o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRILGAN KORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI MOLIVAVIY NATIJADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	557
Asomidinova Moxigulbonu Oybek qizi	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNING ORTIB BORISHI JAHON MIQYOSIDA JORIY ETILAYOTGAN BUSINESS READY REYTINGIDAGI BAHOLASH NATIJALARIDA YAQQOL NAMOYON BO'LMOQDA.....	562
Platov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA INVESTITSIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI.....	570
Nilufar Mengqobilovna Xudayberdieva	
MAGNEZIAL BOG'LOVCHI MATERIALLAR ISHLAB CHIQRISHDA SANOAT CHIQINDILARNI FOYDALANISHNING DUNYO VA O'ZBEKISTON MIQYOSIDAGI HOLATI	574
Rahimjon Jalilov Ravshanbek o'g'li, Orazimbetova Gulistan Jaksilikovna	
KORXONALAR ISHLAB CHIQRISH POTENSIALINING XUSUSIYATLARI VA UNDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	578
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV SUG'URTA INSTITUTINING RIVOJLANISH ZARURATI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	583
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
INNOVATIVE APPROACHES TO IMPROVING STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE	588
Jalqasbayev Sultanbek Tayrbek uli	
KREATIV TURIZMDA YANGI TAJRIBALAR YARATISH: IJODIY KLASSTERLAR, MAHALLIY HUNARMANDCHILIK VA IMMERSIV TEXNOLOGIYALAR ROLI	593
Hamzayeva Dilfuza Samarovna	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	599
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN FOYDALANILADIGAN MOLIVAVIY MAHSULOTLAR	605
Nazarova Umida Mamadali qizi	
CREDIT RISK MANAGEMENT AND PROFITABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN AN EMERGING MARKET: THE CASE OF UZBEKISTAN	609
Ruzmamat Khudayberganov Shokirjon ugli, Sobirov Yuldoshboy Ruzimboevich, Nodirbek Fayzullaev Baxtiyor Ugli	
PAXTA XOMASHYOSIDAGI IFLOSLIKLARNI TOZALASHDA UNUMDORLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OPTIMAL PARAMETRLARNI ANIQLOVCHI MATEMATIK MODEL.....	616
Karimov Abdusamat Ismonovich, Imomnazarova Nurjaxon	
ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО И ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	621
Муродбек Болтабоев	

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	626
Valiev Umid Gulamovich	
TURIZM SOHASIDA MARKETING STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	631
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
HR MARKETING STRATEGIYALARINING KORXONA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	635
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	641
Musayeva Shoirazimovna	
ЭМПИРИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗРЕЛОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА И ЦИФРОВИЗАЦИИ В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ УЗБЕКИСТАНА	646
Джуманиязова Сабина Михайловна	
MAMLAKATIMIZDA INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: ISTIQBOLLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR	654
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
SYNTHESIS OF FLAME-RESISTANT NANOCOMPOSITE COATINGS, THEIR THERMO-MECHANICAL PROPERTIES, AND PRACTICAL APPLICATION IN THE EVALUATION OF HEAT RESISTANCE	658
Tosheva Dilfuza Farxodovna, Siddikov Ikrom Iminjonovich, Rakhimov Firuz Fazlidinovich	
TELEKOMMUNIKATSIYA KORXONALARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	663
Xusanov Durbek Nishanovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ЖЕЛЕЗОБЕТОННОЙ ТОНКОСТЕННОЙ КОНСТРУКЦИИ С ГРУНТОВЫМ МАССИВОМ В УСЛОВИЯХ ПОЛЗУЧЕСТИ	667
Уринов Адхамджан Акбарович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	673
Qurbonov Nuriddin Ro'ziqulovich	
BOLALAR KIYIMI TEXNOLOGIYASIDA XAVFSIZLIK TALABLARI	679
Ergasheva Rashida Abdug'anievna	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOT SANASIDAN KEYINGI HODISALAR AUDITI	683
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
YANGI KELAJAK UCHUN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QAMRAB OLISH: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	689
Jalilov Sherzod Kaxramanovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	693
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI VA BANDLIKNING TRANSFORMATSIYASI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR	697
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
К ВОПРОСУ РАСЧЕТА ПАРАМЕТРОВ КРОМОК ПРИ ВЫСОКОЧАСТОТНОЙ СВАРКИ ТРУБНОЙ ЗАГОТОВКИ ИЗ ФЕРРОМАГНИТНОГО МАТЕРИАЛА	704
Заиркулов Элёр Ёқубжон ўғли	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISHGA UMUMIY YONDASHUVLAR	708
Saidova Kamola Xoshimovna	

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ПРОИЗВОДСТВО ПРОДУКЦИИ	713
Минутдинова Лилия Тагировна	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING INSTITUTSIONAL VA TARKIBIY OMILLARI EMPIRIK TAHLILI	719
Raximov To'xtabek Jumaboyevich	
BOZOR IQTISODIYOTIDA ISH HAQI, FOYDA, FOIZ VA RENTA DAROMADLARI TAHLILI	724
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MARKETING VA LOGISTIKA FAOLIYATINI BOSHQARISH.....	728
Djurayev Bekzod Bekmatovich	
ELEKTRON TIJORATDA MA'LUMOTLAR (BIG DATA) VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RAQOBAT USTUNLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	733
Baymuradov Shoxrux Mahmudovich	
SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATINING NAZARIY ASOSLARI, MOHIYATI, ZARURLIGI VA VUJUDGA KELISH SHART-SHAROITLARI	738
Yakubov Dilshod Kamildjanovich	
ILG'OR XORIJ TAJRIBALARIDAN O'ZBEKISTON AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	745
Shodmonov Bahodir Sherkulovich	
BANKLARDA MOLIVAVIY MEXANIZM VA UNING KORPORATIV BOSHQARUVDA GI AHAMIYATI.....	752
Temirov Abdulaziz Alimjanovich	
RAQOBAT MAHSULOTLARINI BOZOR TALABIGA MOSLASHTIRISHNING OMILI SIFATIDA.....	757
Saidakbarov Xusniddin Abdusalomovich	
REKURSIV FUNKSIYA YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUBLIKKA SINASH ALGORITMI.....	762
Mardiyev Ulugbek Rasulovich	
XARAJATLAR VA TANNARX, ULARNING MAZMUNI VA TAVSIFI	768
Xudoyberdiyev Odiljon Egamberdi o'g'li	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARIDA MEHNATNI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	775
Yusupova Madina Abduvarisovna	
MOLIVAVIY INSTRUMENTLAR AUDITINI RIVOJLANTIRISH.....	781
Maxmudov Saidjamol Qadirjanovich	

MOLIYAVIY INSTRUMENTLAR AUDITINI RIVOJLANTIRISH

Maxmudov Saidjamol Qadirjanovich

Qo'qon universiteti Andijon filiali
"Iqtisodiyot va moliya" kafedrası
v.b. professor, i.f.d.

Annotatsiya. Ushbu maqolada moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga moslashish, qimmatli qog'ozlar hisobini tashkil etishning tashkiliy jihatlar hamda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida auditorlik tekshiruvlarini samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda moliyaviy instrumentlar hisobini takomillashtirish va audit amaliyotini rivojlantirish yo'nalishlari ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, xorijiy mezonlar, qimmatli qog'ozlar, auditorlik faoliyatining milliy standartlari, investitsiya, depozit sertifikati, korporativ obligatsiyalar, emissiyaviy qimmatli qog'ozlar, varrant, opsiya, hosilaviy qimmatli qog'ozlar, operatsion audit, muvofiqlik auditi.

Abstract. This article examines the issues of adaptation to International Financial Reporting Standards, the organizational aspects of accounting for securities, and the effective organization of audit procedures based on IFRS. The study substantiates theoretical and practical approaches to improving the accounting of financial instruments and further developing audit practice.

Keywords: International Financial Reporting Standards, foreign benchmarks, securities, national auditing standards, investment, certificate of deposit, corporate bonds, equity securities, warrant, option, derivative securities, operational audit, compliance audit.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы адаптации к международным стандартам финансовой отчетности, организационные аспекты учета ценных бумаг, а также эффективная организация аудиторских проверок на основе международных стандартов финансовой отчетности. В работе обоснованы теоретические и практические направления совершенствования учета финансовых инструментов и развития аудиторской практики.

Ключевые слова: международные стандарты финансовой отчетности, зарубежные критерии, ценные бумаги, национальные стандарты аудиторской деятельности, инвестиции, депозитный сертификат, корпоративные облигации, эмиссионные ценные бумаги, варрант, опцион, производные ценные бумаги, операционный аудит, аудит соответствия.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va innovatsion rivojlantirish jarayonlari yirik hajmdagi investitsiyalarni talab etadi. Mazkur jarayonda qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishi jamg'armalarni investitsiyalarga transformatsiya qilish hamda iqtisodiyot tarmoqlariga kapital jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Qimmatli qog'ozlarni birlamchi va ikkilamchi bozorlarda joylashtirish bo'yicha barcha operatsiyalar fond birjalari, elektron savdo maydonchalari va uyushmagan savdo tizimlari orqali amalga oshiriladi. Jahon tajribasiga ko'ra, dunyodagi eng yirik 10 ta birja jahon fond bozori kapitallashuvining qariyb 77 foizini, ya'ni 65,6 trillion AQSh dollarini tashkil etadi. Ular bo'yicha birja savdolarining kunlik hajmi 5,0 trillion AQSh dollaridan

oshib, jahon aylanmasining 40,0 foizini tashkil etadi, shundan 22,0 foizi NYSE (New York Stock Exchange) va NASDAQ (National Association of Securities Dealers Automated Quotations) birjalari hissasiga to'g'ri keladi¹.

Jahon amaliyotida moliya bozorini boshqarish jarayonlarida moliyalashtirish darajasidagi tebranishlarning oldini olish, iqtisodiyotni erkinlashtirish hamda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish doirasida buxgalteriya hisobi va auditni xalqaro talablarga muvofiq tashkil etish bo'yicha turli metodologik yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Globalizatsiya sharoitida qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilarining raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy instrumentlarni tan olish, ularning hisobini to'g'ri tashkil etish va auditorlik tekshiruvlarini samarali o'tkazish masalalari muhim ilmiy tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda moliyaviy instrumentlardan keng foydalanish maqsadida xo'jalik yurituvchi subyektlarning qimmatli qog'ozlarini nufuzli xalqaro fond birjalari talablari asosida joylashtirish orqali biznesni rivojlantirish va uni samarali boshqarishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishni jadallashtirish, xorijiy investorlar uchun zarur axborot muhitini yaratish va xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, hisob va audit sohalari mutaxassislarini xalqaro standartlar asosida² tayyorlash tizimini takomillashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Xususan, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida moliya bozoriga xorijiy kapital oqimlarini asosan o'rta va uzoq muddatga jalb qilish, davlat qimmatli qog'ozlarini norezidentlar tomonidan sotib olish imkoniyatlarini kengaytirish hamda korporativ qimmatli qog'ozlar bozorida likvidlikni oshirish³ kabi vazifalar belgilab berilgan.

Mazkur yo'nalish O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–01–28-dagi PF–60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni⁴, 2019–12–25-dagi 598-son "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun⁵, 2015–06–03-dagi 387-son "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi Qonun⁶, 2014–05–06-dagi 370-son "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun⁷, 2018–08–01-dagi PF–5495-son "O'zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon⁸, 2015–04–24-dagi PF–4720-son "Aksiyadorlik jamiyatlarida zamonaviy korporativ boshqaruv uslublari joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon⁹, 2012–03–19-dagi PQ–1727-son "Fond bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qaror¹⁰, 2020–02–24-dagi PQ–4611-son "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qaror¹¹ hamda 2007–04–04-dagi PQ–615-son "Auditorlik tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish va ular ko'rsatayotgan xizmatlar sifati uchun javobgarlikni oshirish to'g'risida"gi Qarorlarda¹² belgilangan vazifalar bilan uzviy bog'liqdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonda moliyaviy instrumentlarni buxgalteriya hisobida aks ettirish va ularning auditini tashkil etish masalalari iqtisodiyotni liberallashtirish sharoitida dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur masala yuzasidan ko'plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lib, xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida moliyaviy instrumentlarni hisobga olish va ularning auditini samarali tashkil etish masalalari turli jihatlarida yoritilgan.

Xususan, Isroilov B.I. tomonidan 1999-yilda¹³ aksiyadorlik jamiyatlarida hisob siyosatining konseptual asoslari, ularning moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sir etuvchi debitorlik qarzlari va ularni qisqartirish yo'llari, aksiyalarning fond birjalari hamda depozitariylardagi hisobining xususiyatlari, shuningdek, moliyaviy-xo'jalik faoliyatini tahlil qilish va omilli tahlil asosida ichki imkoniyatlarni aniqlash masalalari ilmiy asosda yoritib

- 1 www.nyse.com, www.nasdaq.com. Top-10 jahon birjalari. NYSE va NASDAQ xalqaro birjalari statistik ma'lumotlari bazasi asosida.
- 2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020–02–24-dagi PQ–4611-son "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2020–02–25-y., 07/20/4611/0209-son. <https://lex.uz/docs/-4746047>.
- 3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–01–28-dagi PF–60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 2022–04–21-y., 06/22/113/0330-son.
- 4 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>.
- 5 O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 25.12.2019 yildagi O'RQ-598-son <https://lex.uz/ru/docs/-4664142>.
- 6 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 15.08.2023 yildagi 387-son <https://lex.uz/docs/-6572293>.
- 7 O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 06.05.2014 yildagi O'RQ-370-son <https://lex.uz/docs/-2382409>.
- 8 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 01.08.2018 yildagi PF-5495-son <https://lex.uz/docs/-3845273>.
- 9 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 24.04.2015 yildagi PF-4720-son <https://lex.uz/docs/-2635197>.
- 10 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Fond bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2012-yil 19-martdagi PQ-1727-son qarori <https://lex.uz/docs/-2013889>.
- 11 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24.02.2020 yildagi PQ-4611-son <https://lex.uz/docs/-4746047>.
- 12 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 04.04.2007 yildagi PQ-615-son <https://lex.uz/docs/-1166091?ONDATE=04.04.2007>.
- 13 Isroilov B.I. Aksiyadorlik jamiyatlarida buxgalteriya hisobi va tahlilini takomillashtirish (savdo aksiyadorlik jamiyatlari misolida): i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati. Toshkent: BMA, 1999. 23 b.

berilgan. Muallifning 2006-yilda¹⁴ chop etilgan ishlarida esa aksiyadorlik jamiyatlarida yetkazib beruvchilar oldidagi majburiyatlarni baholash, ularni hisobvaraqlar rejasida aks ettirish, majburiyatlar ustidan nazoratni tashkil etish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish, obligatsiyalar hisobi hamda majburiyatlarni tahlil qilish kabi masalalar keng yoritilgan.

Investitsiya faoliyatining turli yo'nalishlari bo'yicha ham ilmiy adabiyotlarda turlicha yondashuvlar mavjud. Jumladan, Piter Rouz banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsiya faoliyati vositalarini o'rganib, ularni ikki guruhga, ya'ni pul bozori instrumentlari va kapital bozori instrumentlariga ajratadi hamda investitsiya faoliyatining ustuvor yo'nalishi sifatida veksellar va obligatsiyalarni jalb etishni taklif etadi. G.N. Beloglazova to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar va portfelli investitsiyalarni tahlil qilib, qimmatli qog'ozlar orqali to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb etish va investitsiya portfelini shakllantirishni tavsiya etadi. O.I. Lavrushin tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsiya faoliyatini takomillashtirish maqsadida investitsiya banklarini tashkil etishda ikki yo'nalishni, ya'ni qimmatli qog'ozlarni bevosita joylashtirish va sotish hamda uzoq muddatli kreditlash orqali investitsiya faoliyatini tashkil etishni taklif etadi. E.I. Nosirov xo'jalik subyektlarining investitsiya faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni tadqiq etib, investorlar huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi rolini kuchaytirish muhimligini asoslab beradi. F.A. Yuldashev esa tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq operatsiyalarini tashkil etishni takomillashtirish yo'nalishlarini ilmiy jihatdan tahlil qilgan.

Yuqoridagi ilmiy yondashuvlarni umumlashtirgan holda shuni ta'kidlash mumkinki, mazkur masala bo'yicha turli qarashlar mavjud bo'lsa-da, iqtisodiyotni liberallashtirish sharoitida moliyaviy instrumentlarni hisobga olish va auditini tashkil etishning zamonaviy talablariga mos ilmiy yechimlarni ishlab chiqish zarurati ushbu yo'nalishda tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirishni taqozo etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada ilmiy abstraksiyalash, induksiya va deduksiya, tahlil va sintez, shuningdek, iqtisodiy-matematik qiyoslash va guruhlash kabi iqtisodiy tahlil hamda statistik usullardan keng foydalanildi. Tadqiqot jarayonida statistik ma'lumotlarni qayta ishlashda dinamik qatorlar tahlili, taqqoslama tahlil va korrelyatsion yondashuvlar qo'llanildi. Qimmatli qog'ozlar bozori ko'rsatkichlarini baholashda rasmiy statistika manbalari, fond birjalari hisobotlari hamda normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanildi.

Shuningdek, moliyaviy instrumentlar hisobi va auditini takomillashtirish bo'yicha ilmiy manbalar o'rganilib, ular asosida asoslantirilgan xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot davomida tizimli yondashuv asosida muammolar tahlil qilinib, amaliy takliflar ishlab chiqildi hamda ularning iqtisodiy samaradorligi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda mamlakatimizda qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Qimmatli qog'ozlar bozori iqtisodiyotdagi bo'sh pul mablag'larini jamlash va ularni investitsiya jarayonlariga yo'naltirishning muhim mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishdagi islohotlarning dastlabki bosqichi sifatida Kapital bozorini rivojlantirish agentligi tashkil etildi hamda davlat obligatsiyalari fond bozoriga qayta chiqarildi. Mazkur jarayonlarning strategik ahamiyati davlat rahbari tomonidan ham ta'kidlanib, qimmatli qog'ozlarni chiqarish va ularni bozor orqali joylashtirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligi qayd etilgan. Xususan, fond bozoridagi aksiyalarning umumiy qiymati yalpi ichki mahsulotga nisbatan hali yetarli darajada emasligi ko'rsatilgan hamda xalqaro tajribada bu ko'rsatkichlar sezilarli darajada yuqori ekanligi qayd etilgan.

Shu bilan birga, 2020–2025-yillarga mo'ljallangan fond bozorini rivojlantirish strategiyasi doirasida erkin muomaladagi qimmatli qog'ozlarning yalpi ichki mahsulotga nisbatan ulushini 2025-yil oxiriga qadar kamida 10–15 foizga yetkazish maqsad qilib belgilangan¹⁵. Mavjud holatni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, qimmatli qog'ozlar bozori faoliyati qariyb 100 ga yaqin normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinmoqda, bu esa bozor institutlarining izchil rivojlanishi uchun muhim tashkiliy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Davlat obligatsiyalarining muomalaga chiqarilishi va bozor infratuzilmasining bosqichma-bosqich rivojlanishi kelgusida fond bozorining institutsional salohiyatini yanada mustahkamlash imkonini beradi.

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlar asosida O'zbekiston Respublikasida fond bozori hajmining 2018–2022-yillar davomidagi dinamikasi tahlil qilindi. Mazkur davrda bitimlar soni 13 750 tadan 80 723 tagacha oshgan bo'lib, bu bozor faolligining izchil ortib borayotganidan dalolat beradi. Bitimlar hajmi ham 2018-yildagi 687,30

14 Maxmudov S.Q. Aksiyadorlik jamiyatlarida majburiyatlar hisobi va tahlilini takomillashtirish (ip-yigiruv korxonalari misolida): i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati. Toshkent: BMA, 2006. 22 b.

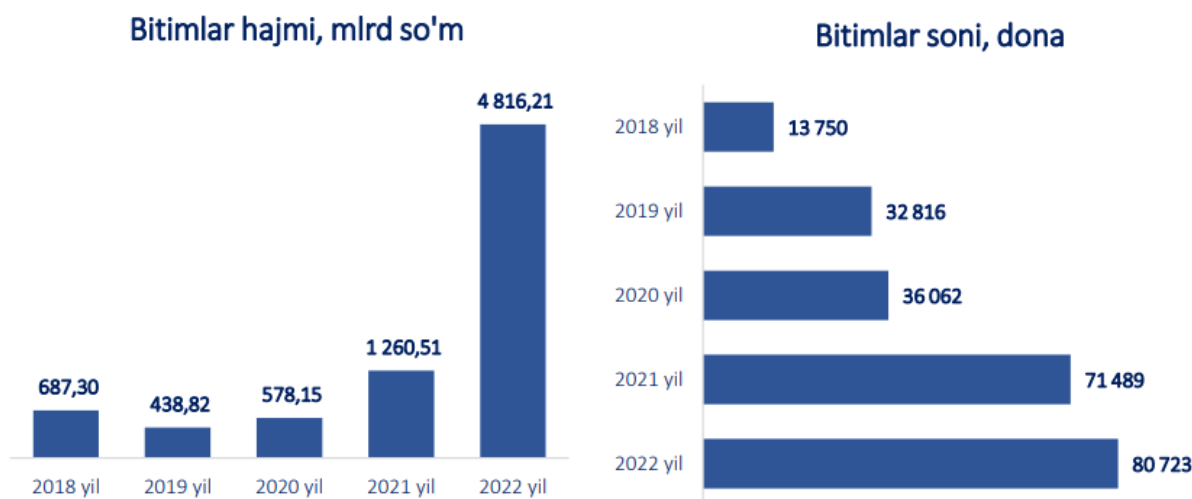
15 Maxmudov S.Q. Aksiyadorlik jamiyatlarida majburiyatlar hisobi va tahlilini takomillashtirish (ip-yigiruv korxonalari misolida): i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati. Toshkent: BMA, 2006. 22 b.

mlrd soʻmdan 2022-yilda 4 816,21 mlrd soʻmgacha yetgan. Shu bilan birga, emitentlar soni boʻyicha maʼlum tebranishlar kuzatilgan boʻlsa-da, umumiy tendensiya fond bozorining kengayib borayotganini koʻrsatadi. Ushbu koʻrsatkichlar qimmatli qogʻozlar bozorining iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirish va investitsiya jarayonlarida uning ahamiyatini oshirish uchun mustahkam asos yaratayotganini ifodalaydi (1-jadval).

1-jadval. Oʻzbekiston Respublikasida fond bozori hajmining 2018–2022-yillardagi tahlili¹⁶

№	Yillar	Bitimlar soni	Bitimlar hajmi, mlrd soʻm	Inflyatsiya, %	Emitentlar soni
1	2018	13 750	687,30	14,3	117
2	2019	32 816	438,82	15,2	112
3	2020	36 062	578,15	11,1	103
4	2021	71 489	1 260,51	10,0	108
5	2022	80 723	4 816,21	12,3	114
	Jami (5 yil)	234 840	7 780,99	—	—

1-jadval maʼlumotlaridan koʻrinadiki, Oʻzbekiston Respublikasida fond bozori 2018–2022-yillar davomida izchil va barqaror surʼatlarda rivojlangan. Xususan, bitimlar hajmi 2018-yilda 687,3 mlrd soʻmni tashkil etgan boʻlib, 2019-yilda ayrim qisqarish kuzatilgan, 2020-yilda esa koʻrsatkich 139,33 mlrd soʻmga oshgan. Keyingi davrda bozor faolligi sezilarli darajada kuchayib, 2021–2022-yillar oraligʻida bitimlar hajmi 3,82 baravar yoki 3 555,7 mlrd soʻmga koʻpaygan. Mazkur dinamik oʻsish fond bozorining investitsiya jarayonlaridagi rolini mustahkamlab borayotganini yaqqol namoyon etadi (1-rasm).

1-rasm. Oʻzbekistonda fond bozori hajmining tahlil grafiği.

Emitentlar sonidagi oʻzgarishlar bilan bir qatorda fond bozori hajmining dinamikasi ham turli omillar taʼsirida shakllanayotganini koʻrish mumkin. Mazkur sharoitda qimmatli qogʻozlar bozorida asosiy vazifa daromadlilik darajasini aniq hisoblash hamda ushbu jarayon uchun zarur boʻlgan axborot bilan ishonchli taʼminlashdan iboratdir (2-rasm).

2-rasm. Oʻzbekiston Respublikasida aksiyadorlik jamiyatlarining faoliyati va rivojlanishi dinamikasining tahlil grafiği.

Demak, mazkur sohani tahlil qiladigan boʻlsak, bugungi kunda qimmatli qogʻozlar bozori qariyb 100 ga yaqin normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinayotganini koʻrish mumkin. Shu bilan birga, soʻnggi yillarda Oʻzbekiston fond bozori barqaror oʻsish surʼatlarini namoyon etib, qimmatli qogʻozlarga mablagʻlarni samarali investitsiyalash uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda va mamlakat moliya tizimining tobora muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda.

Respublikada qimmatli qogʻozlar bilan birja operatsiyalari korxonalar innovatsion rivojlanishi uchun mablagʻ jalb etishning tobora keng tarqalayotgan shakliga aylanmoqda. Bundan tashqari, aksiyadorlik jamiyatlari soni va ularning ustav kapitali hajmidagi oʻzgarishlar dinamikasini taqqoslash mumkin. 2-rasm maʼlumotlaridan koʻrinib turibdiki, hozirgi bosqichda aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni joriy etish va unga qoʻyiladigan

16 Mirziyoyev Sh.M. Fond bozorini rivojlantirish masalalariga bagʻishlangan yigʻilishdagi nutqi. 2019–10–07. // <https://www.norma.uz/>.

talablarning yangilanishi natijasida ularning soni ma'lum darajada qisqarib bormoqda. Shu bilan birga, 2022–yilda aksiyadorlik jamiyatlarining umumiy bozor kapitallashuvi 94,38 trln so'mni tashkil etgan.

Biroq ularning ustav kapitali hajmi izchil oshib borayotganini kuzatish mumkin. Xususan, 2021–yilda ustav kapitali 56,20 trln so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2020–yilda ushbu ko'rsatkich 54,79 trln so'mga teng bo'lgan. Bu holat aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy salohiyati mustahkamlanib borayotganidan dalolat beradi (2-jadval).

2-jadval. Viloyatlarning 2023–yilga fond bozori hajmi tahlili

Hududlar	Emitentlar soni	Bitimlar soni	Qimmatli qog'ozlar soni	Bitimlar hajmi, so'm
Andijon viloyati	4	8 601	41 814 582	16 769 840 129,57
Buxoro viloyati	9	648	9 689 323	16 051 218 885,17
Toshkent shahri	47	34 984	36 066 662 551	2 658 061 671 456,47
Jizzax viloyati	1	301	34 658	126 710 383,05
Qashqadaryo viloyati	8	169	512 833	12 513 676 356,32
Navoiy viloyati	3	6 822	4 359 403	14 602 655 278,41
Namangan viloyati	4	1 245	135 944	4 037 097 570,22
Qoraqalpog'iston Respublikasi	5	83	3 194 490	39 293 691 648,92
Samarqand viloyati	2	305	1 357 135	14 167 059 932,03
Sirdaryo viloyati	2	4	150 663	326 102 481,09
Toshkent viloyati	16	18 479	11 010 930	1 962 863 604 773,77
Farg'ona viloyati	10	9 062	10 429 576	60 999 925 563,36
Xorazm viloyati	3	20	5 408 094	16 394 164 342,02
Jami	114	80 723	36 154 760 182	4 816 207 418 800,40

«Toshkent» RFB rasmiy birja listingiga 2023–yilda 21 ta aksiyadorlik jamiyatining aksiyalari kiritilgan bo'lib, ular tarkibiga tijorat banklari, sug'urta kompaniyalari, qurilish materiallari ishlab chiqarish, agrosanoat kompleksi, energetika, metallurgiya hamda iqtisodiyotning boshqa sanoat tarmoqlariga mansub korxonalar kiradi. 2023-yilning 31-may holatiga ko'ra, 106 ta emitentning 129,93 mlrd so'mlik aksiyalari muomalada bo'lib, ularning umumiy bozor kapitallashuvi shakllangan.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga moslashish, xususan, qimmatli qog'ozlar hisobini tashkil etishning tashkiliy masalalarini hal qilish hamda audit tekshiruvlarini ushbu standartlar asosida olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasining turli xalqaro tashkilotlar bilan faol hamkorlikni kengaytirishi va jahon iqtisodiy hamjamiyatiga integratsiyalashuvi jarayonida iqtisodiy ko'rsatkichlarni xorijiy mezonlar bilan taqqoslash hamda auditning uslubiy tamoyillarini jahon amaliyotida qabul qilingan standartlar talablariga muvofiqlashtirish zarur.

Mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida investitsiyalar muhim o'rin tutadi va ularni jalb etishning turli mexanizmlaridan foydalanish mumkin. Kapital qo'yilmalar, asosan, asosiy vositalarga yo'naltirilsa, investitsiyalar tarkibiga aylanma mablag'lar va qimmatli qog'ozlar ham kiradi. Investitsiyalar ikki asosiy turga bo'linadi: birinchisi, mablag'larni to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalash, ya'ni ularni korxona faoliyatiga kapital sifatida kiritish; ikkinchisi esa mablag'larni korxonalar aksiyalarini sotib olishga yo'naltirish bo'lib, bu portfelli investitsiyalar hisoblanadi. Mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb etish dolzarb vazifa bo'lib, uning samarali yo'llaridan biri qimmatli qog'ozlarni chiqarish va ularni bozor orqali joylashtirish hisoblanadi.

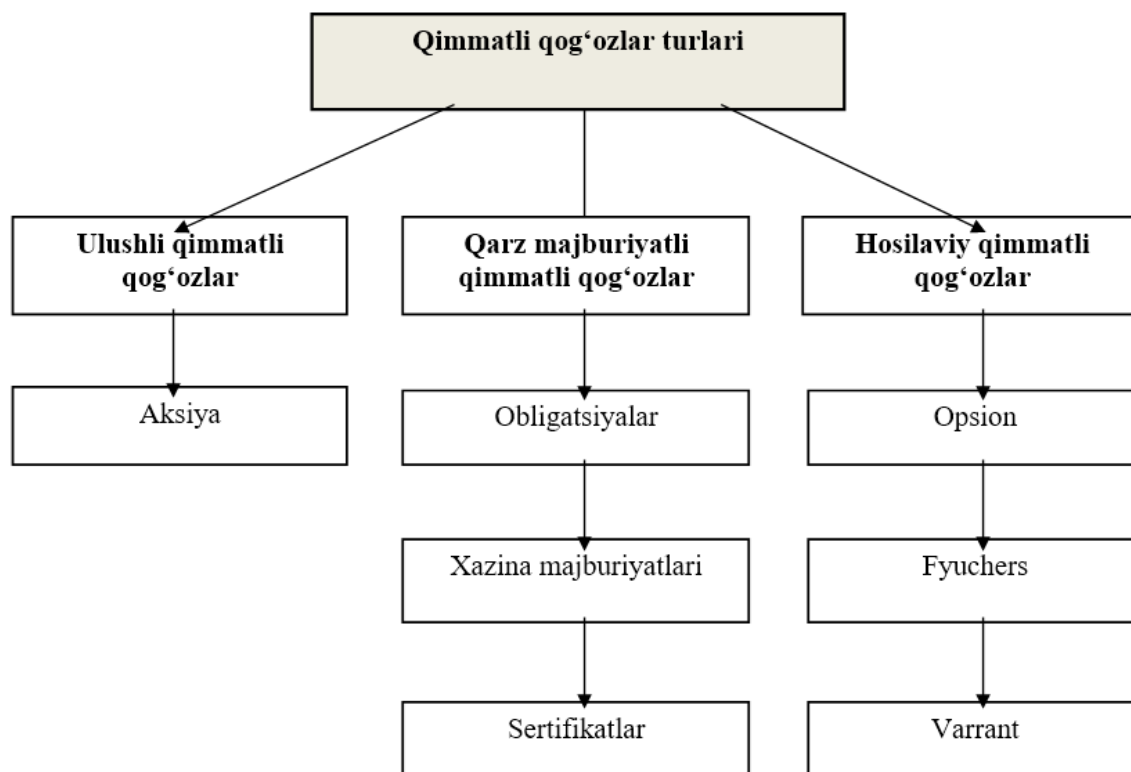
Aktivlarni boshqarishda asosiy vazifa risklarni boshqarish va nazorat qilish usullari orqali qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilarining strategik maqsadlariga erishilishini ta'minlashdan iboratdir. Ushbu yondashuv tashqi muhit hamda aktivlar tuzilmasining xususiyatlariga qarab tanlanadi. Mazkur vazifani samarali amalga oshirish uchun bozor ishtirokchilarining mikro va makro darajadagi o'zgarishlarga, shuningdek, mamlakat va jahon moliya tizimidagi makroiqtisodiy vaziyat dinamikasiga tezkor moslasha olishi muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Moliyaviy instrumentlar hisobi va auditini takomillashtirish bo'yicha olib borilgan tahlillar asosida quyidagi ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

1. Hozirgi sharoitda qimmatli qog'ozlar hisobi va auditing huquqiy asoslarini yanada takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bunga xalqaro bozorlarda faoliyat yuritayotgan kompaniyalar, korxonalar va banklar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarning kengayishi hamda qimmatli qog'ozlar bozorining izchil rivojlanishi sabab bo'lmoqda. O'zbekistonda qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq operatsiyalarni hisobga olish va audit tekshiruvlarini o'tkazishda xalqaro audit standartlari talablariga muvofiqlikni ta'minlash, shuningdek, auditorlik faoliyatining milliy standartlarini ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish masalalarini tizimli ravishda rivojlantirish zarur. Iqtisodiyotni liberallashtirish sharoitida qimmatli qog'ozlar hisobi va auditini xalqaro standartlar asosida rivojlantirishning roli ortib borayotgani ushbu yo'nalishda kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqishni taqozo etadi. Jahon iqtisodiy munosabatlarining kengayishi, transchegaraviy aloqalarning kuchayishi hamda ko'p mamlakatlarda faoliyat yurituvchi kompaniyalar sonining ortishi iqtisodiy va moliyaviy axborotlarni yagona yondashuv asosida shakllantirish va foydalanuvchilar uchun qulay shaklda taqdim etish zaruratini kuchaytirmoqda.

2. O'zbekiston Respublikasida amaldagi qonunchilikka muvofiq xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan muomalaga chiqarilishi mumkin bo'lgan qimmatli qog'ozlar bo'yicha hisobni yanada aniqlashtirish maqsadga muvofiqdir. Buxgalteriya hisobining 21-son "Buxgalteriya hisobi schyotlar rejasi" milliy standartiga ko'ra qimmatli qog'ozlar, asosan, quyidagi schyotlarda hisobga olinadi: 0610 — "Qimmatli qog'ozlar", 0620 — "Sho'ba xo'jalik jamiyatlariga investitsiyalar", 0630 — "Qarama xo'jalik jamiyatlariga investitsiyalar", 0640 — "Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalarga investitsiyalar", 0690 — "Boshqa uzoq muddatli investitsiyalar". Shu bilan birga, "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi Qonunda depozit sertifikatlar, korporativ obligatsiyalar va emissiyaviy qimmatli qog'ozlar kabi turlar ham nazarda tutilgan. Mazkur instrumentlarni hisobda aniq va shaffof aks ettirish maqsadida 0610 schyot doirasida qo'shimcha subschyotlarni ochish taklif etiladi: 0611 — "Depozit sertifikatlar", 0612 — "Korporativ obligatsiyalar", 0613 — "Emissiyaviy qimmatli qog'ozlar". Ushbu subschyotlar bo'yicha qimmatli qog'ozlarni turlari va emitentlar kesimida analitik hisobni yuritish ularning harakatini yanada aniq nazorat qilish va axborotning ishonchligini oshirishga xizmat qiladi (3-rasm).

3-rasm. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga ko'ra muomalada bo'lish huquqiga ega qimmatli qog'ozlar. [7]

Taklif etilayotgan schyotlarning boshqa hisobvaraqlar bilan o'zaro bog'liqligini quyidagicha izohlash mumkin. Qimmatli qog'ozlar auditini amalga oshirishda, avvalo, ichki audit tomonidan batafsil auditorlik nazorati yo'lga qo'yiladi. Hozirgi sharoitda ichki auditorlar faoliyati ko'pincha faqat korxonaning tarkibiy bo'linmalari buxgalteriya hisobotlarini tekshirish doirasi bilan cheklanib qolmay, balki korxonaning iqtisodiy siyosati va boshqaruv masalalarida ham faol ishtirok etishni qamrab oladi. Ichki auditorlar yuqori malakali mutaxassislar bo'lib, o'z vakolatlari doirasida keng mas'uliyatga ega bo'ladilar. Ularning faoliyati, jumladan, operatsion audit

doirasida boshqaruv masalalari bo'yicha turli tarkibiy bo'linmalarga maslahatlar berish, qimmatli qog'ozlarni sotib olishda ularning ishonchligini baholashda ichki audit xulosalariga tayanish, marketing faoliyatini, korxona qimmatli qog'ozlarining to'lovga qobiliyatligini hamda tashkiliy tuzilmani baholash kabi vazifalarni qamrab oladi. Shu bilan birga, muvofiqlik auditi doirasida korxona bo'linmalari faoliyati, uning ma'muriyati hamda zarur hollarda yuqori organlar tomonidan belgilangan yoki qonun hujjatlarida nazarda tutilgan qoidalarga muvofiqligi tekshiriladi, tuzilgan shartnomalar yuridik talablar nuqtayi nazaridan baholanadi va qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq risklarni kamaytirish choralari ko'riladi. Shunday qilib, qimmatli qog'ozlar hisobini va auditini to'g'ri tashkil etish dividendlarni o'z vaqtida olish imkoniyatini kengaytiradi hamda ular bo'yicha hisobni ishonchli va shaffof yuritish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-01-28-dagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. URL: <https://lex.uz/docs/5841063>.
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 25.12.2019 yildagi O'RQ-598-son <https://lex.uz/ru/docs/-4664142>.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 15.08.2023 yildagi 387-son <https://lex.uz/docs/-6572293>.
4. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 06.05.2014 yildagi O'RQ-370-son <https://lex.uz/docs/-2382409>.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 01.08.2018 yildagi PF-5495-son <https://lex.uz/docs/-3845273>.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 24.04.2015 yildagi PF-4720-son <https://lex.uz/docs/-2635197>.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Fond bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2012-yil 19-martdagi PQ-1727-son qarori <https://lex.uz/docs/-2013889>.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24.02.2020 yildagi PQ-4611-son <https://lex.uz/docs/-4746047>.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 04.04.2007 yildagi PQ-615-son <https://lex.uz/docs/-1166091?ONDATE=04.04.2007>.
10. <https://www.stat.uz/uz/rasmiy-statistika/merchandise-trade-2>.
11. Piter Rouz. Bankovskiy menedjment. M.: INFRA-M, 1995. 294 b.
12. Beloglazova G.N., Krolivetskaya L.P. Bankovskoye delo. Organizatsiya deyatelnosti kommercheskogo banka. M.: Vyssheye obrazovaniye, 2008. 422 b.
13. Lavrushin O.I. Osnovy bankovskogo menedjmenta. M.: Finansy i statistika, 1998. 612 b.
14. Nosirov E. Qimmatli qog'ozlar bozorida tijorat banklari rolini oshirish masalalari: i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. Toshkent, 2006. 24 b.
15. Yuldashev F.M. Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalarini faollashtirish masalasi: i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. Toshkent, 2006. 23 b.
16. Alimov I.I. Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalari. Toshkent, 2006. 216 b.
17. O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining milliy standarti NSBU №21. Toshkent: "NORMA", 2022. 42 b.
18. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2008-yil, 29-30-son, 278-modda.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100